

9208 – Geografia i història 2 ESO

Índex

9208 – Geografia i història 2 ESO	1
Índex	2
Unitat 12	3
Formació i organització de la monarquia hispànica	4
L'imperi dels Àustria (1516-1621).....	7
Catalunya dins la monarquia dels Àustria	10
La decadència hispànica i la revolta catalana	13
La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya.....	16
la REVISTA: Els bandolers.....	19
EL QUE HEM APRÈS.....	22
Activitats de la unitat.....	24
Aprenc a fer... Analitzar una font primària	25
Glossari	26

Unitat 12

Formació i organització de la monarquia hispànica

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

Formació i organització de la monarquia

1/6

El regnat dels Reis Catòlics (1479-1516)

L'any 1479, deu anys després del seu casament, Isabel es va consolidar en el tron de Castella i Ferran II es va convertir en rei de la corona d'Aragó. Es va fer, així, efectiva la unió de les dues corones. Es tractava, tanmateix, d'una **unió dinàstica** o personal, seguint el model que s'havia utilitzat quan es va constituir la confederació catalanoaragonesa. Les dues corones no es van pas unificar políticament, sinó que van conservar la seva personalitat diferenciada i independent. Així, tant Castella com els regnes de la corona d'Aragó –Aragó, Catalunya, València i les illes Balears– van mantenir durant més de dos segles les institucions, les lleis, l'Administració pública i la moneda pròpies. D'altra banda, les duanes no van desaparèixer i els súbdits d'una corona eren considerats

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

Formació i organització de la monarquia

2/6

La nova entitat política, la **monarquia hispànica** –a la qual s'afegiren el regne de Granada (1492), el de Navarra (1512) i les illes Canàries (1495)–, era dominada per Castella. Cal buscar la raó principal d'aquest fet en la desigualtat dels territoris associats: Castella era un regne molt dinàmic des del punt de vista demogràfic, social i econòmic, i controlava les noves rutes comercials atlàntiques. En canvi, la corona d'Aragó estava molt menys poblada i, a més, Catalunya es trobava en plena crisi demogràfica, social, econòmica i política.

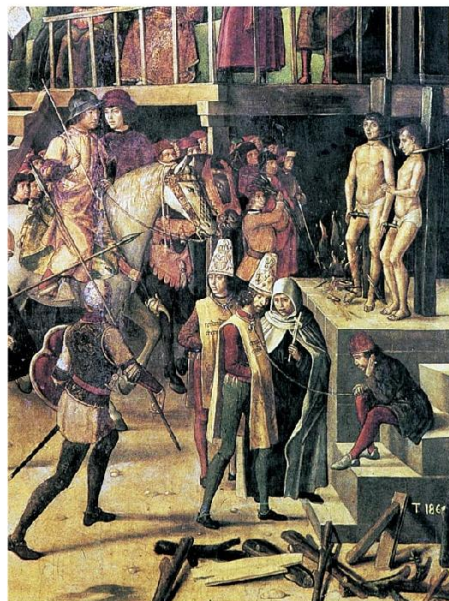

Un dels aspectes destacats del regnat dels **Reis Catòlics** (1479-1504/1516), a part del descobriment d'Amèrica, va ser la creació de la **Inquisició** i la imposició de la unitat religiosa. El 1492, els **jueus** que no volien fer-se cristians i esdevenir **convertos** van ser expulsats del territori. A més, els musulmans de Castella (els mudèjars) van ser obligats a convertir-se al cristianisme i van constituir la minoria marginada dels **moriscos**. A **Catalunya**, Ferran II va abolir la condició de remença (1486) i va reformar les institucions de govern.

La Inquisició

Les persecucions de jueus durant la baixa edat mitjana van fer que molts d'ells es convertissin al cristianisme i esdevinguessin convertos. Els dubtes sobre la sinceritat de les conversions van portar els Reis Catòlics a crear el tribunal de la Inquisició. Es tractava d'un organisme religiós, però controlat per la monarquia, que tenia atribucions per perseguir els hereges i tenir cura de l'ortodòxia catòlica. Es va transformar en un tribunal de control ideològic i va imposar un terror generalitzat, ja que les seves actuacions eren molt contundents (processos secrets i penes molt dures). A més, va afavorir l'autoritat del rei en tots els territoris de la monarquia.

En morir Isabel (1504), la seva filla **Joana** va ser proclamada reina de Castella, però a causa de la seva incapacitat mental, Ferran va ser nomenat regent. Els partidaris de Felip (marit de Joana i fill del rei d'Àustria) van expulsar Ferran (1506), que va tornar a la corona d'Aragó. La unió estava a punt de desfer-se. En morir Felip (1507), però, Ferran va tornar novament a Castella i, a la seva mort (1516), Carles (fill de Joana i Felip, i nét dels Reis Catòlics i de Maximilià d'Àustria i Maria de Borgonya) va heretar les dues corones.

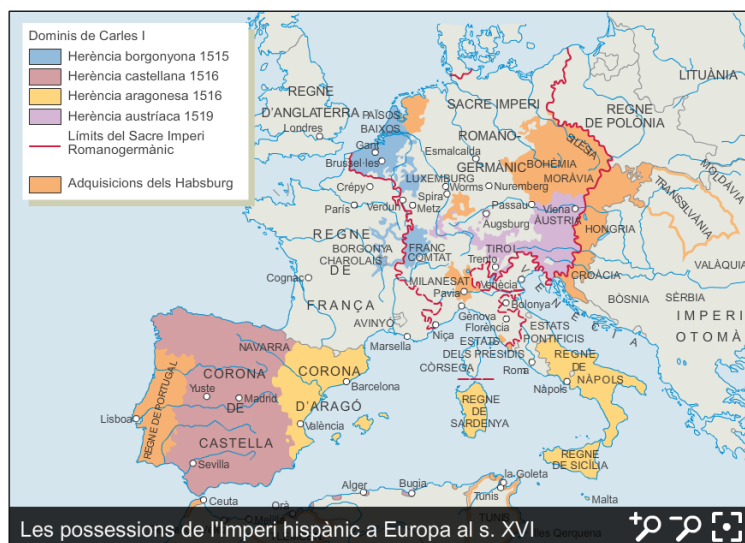

La monarquia dels Àustria

Durant els segles XVI i XVII, la monarquia hispànica va ser governada pels reis de la **casa d'Àustria**. El rei i la cort s'estaven a Castella i, des d'allà, governaven els estats peninsulars i l'**Imperi**, amb territoris a Europa i a Amèrica.

Les **competències del rei** consistien a dirigir les relacions internacionals i l'exèrcit permanent, defensar el territori, cobrar els impostos reials, administrar les finances de l'Estat, mantenir l'ordre públic i administrar justícia. Cal tenir en compte, tanmateix, que també hi havia **territoris de jurisdicció senyorial**. Els **ingressos** del rei provenien dels impostos —com l'**alcabala**, per exemple—, de les donacions de les corts dels diferents regnes, i de l'or i la plata d'Amèrica.

G jurisdicció senyorial

G alcabala

Per tal de governar uns dominis tan extensos i diversos, que tenien lleis i institucions pròpies, els Àustria van organitzar un complex **aparell institucional**. Una sèrie d'organismes situats a la cort, els **consells**, assessoraven el rei en qüestions relatives a cadascun dels territoris; així, hi havia el Consell de Castella, el d'Aragó (corona d'Aragó), el d'Itàlia, el de Flandes (Països Baixos) i el de les Índies (Amèrica). A més, a cada territori, excepte a Castella, hi havia un delegat del rei (**virrei** o **governador**). D'altra banda, també hi havia consells temàtics, com el d'Estat (relacions internacionals), el de Guerra, el de Finances i el de la Inquisició (qüestions religioses).

i El camp català

El camp català a l'època moderna

Les característiques del règim senyorial català de l'edat moderna van quedar fixades en la sentència arbitral de Guadalupe (1486), que abolia la servitud, però consolidava el règim senyorial. Els pagesos continuaven pagant censos i rendes als propietaris —els nobles i l'Església— i continuaven sotmesos a la justícia senyorial. Però es van generalitzar els contractes d'emfiteusi, segons els quals el propietari es reservava la propietat (domini eminent), si bé cedia al camperol la possessió perpètua (domini útil) de la terra a canvi d'un pagament fix: el cens. Com que els contractes eren indefinits, els camperols aconseguien estabilitat i seguretat, ja que el domini útil de les masies i les terres es transmetia del pare al fill primogènit, l'hereu.

Q Què, qui, quan, on?

L'imperi dels Àustria (1516-1621)

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716) L'imperi dels Àustria (1516-1621)

1/5

La plenitud imperial: Carles I

Carles I (1516-1556), nascut i educat a Flandes, va arribar a la península Ibèrica el 1517, quan tenia 17 anys. Rebia una **herència** fabulosa dels seus avis: de Ferran II, la corona d'Aragó, amb Sardenya, Sicília i el regne de Nàpols; d'Isabel, Castella, amb Navarra i Amèrica; de Maximilià, el regne d'Àustria, i de Maria de Borgonya, la rica regió de Flandes, Luxemburg i el Franc Comtat. A més, va ser elegit emperador de l'Imperi germànic amb el nom de Carles V (1519), va completar la conquesta dels Països Baixos, amb l'annexió de les províncies del nord, i va ocupar el Milanesat (1535).

A l'inici del seu regnat va haver de fer front, amb el suport de l'alta noblesa, a dues revoltes peninsulars: la dels **Comuners** de Castella (1520-1521), protagonitzada per les ciutats i la petita noblesa, que protestaven contra l'autoritarisme d'un rei i d'uns consellers que consideraven estrangers, i la de les **Germanies** de València i de Mallorca (1519-1523), protagonitzades pels artesans i la pagesia.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716) L'imperi dels Àustria (1516-1621)

2/5

Des del punt de vista exterior, el regnat de Carles I es va caracteritzar per les **guerres contínues**. La dignitat imperial, de valor més simbòlic que real, el convertia, segons una mentalitat encara medieval, en la màxima autoritat temporal del món cristià. El regnat de Carles I va coincidir amb l'esclat de la Reforma protestant (Unitat 11) a Alemanya, per la qual cosa l'emperador, que era catòlic, va lluitar contra els **prínceps protestants alemanys**. Al mateix temps, va combatre contra els **turcs** —que van arribar prop de Viena i volien controlar la Mediterrània occidental amb el suport dels berbers— i contra els **francesos** —que rivalitzaven pel domini d'Itàlia i de tot Europa—. Pel que fa a Alemanya, amb la pau d'Augsburg (1555), l'emperador va haver de reconèixer el dret dels prínceps a decidir la religió dels seus súbdits.

L'any 1556, Carles va **abdicar** i va dividir l'Imperi: el seu fill Felip en va rebre la major part, i el seu germà Ferran, Àustria i la dignitat imperial.

Els terços

L'exèrcit de la monarquia hispànica dels segles XVI i XVII es basava en el terç, unitat de combat formada per 3.000 o 4.000 soldats, la majoria dels quals eren d'infanteria, dirigits per un mestre de camp i diversos capitans. Utilitzaven piques llargues i armes de foc (arcabussos i artilleria). Es tractava d'un exèrcit permanent, format per soldats de diferents nacionalitats, però estaven mal pagats i s'aviuallaven gràcies als allotjaments, ja que s'obligava les famílies pageses a donar-los sostre i menjar. Quan la paga no arribava, solien protagonitzar actes de saqueig.

L'hegemonia europea: Felip II

Felip II (1556-1598) va residir permanentment a la Península i va establir la cort i la capitalitat a Madrid (1561), de manera que Castella va esdevenir el nucli de l'Imperi. Felip II va derrotar els francesos a Saint-Quentin (1557) i va intervenir en les guerres de religió de França. També va lluitar contra els **turcs**, que amenaçaven les costes mediterrànies (batalla de Lepant, 1571). Com a màxim defensor d'un **catolicisme intransigent**, el rei va fer actuar la Inquisició, va aplicar amb rigor les mesures del concili de Trento, va lluitar contra les idees procedents de l'estranger, considerades protestants, i va aplicar una política contra els moriscos de Granada que va provocar una rebel·lió. El 1580, Felip II va esdevenir rei de **Portugal**, amb la qual cosa l'Imperi hispànic va assolir la màxima expansió, ja que aquest regne aportava també els seus dominis colonials. No va ser fins l'any 1640 que Portugal va recuperar la independència.

Una de les qüestions més problemàtiques del regnat de Felip II va ser la **revolta de la zona nord dels Països Baixos** (Holanda), de confessió protestant, que va culminar amb la independència de fet del territori (1581). Finalment, va organitzar una expedició naval, fracassada, contra **Anglaterra** (l'Armada Invencible, 1588), per castigar els anglesos pel suport que donaven als insurrectes holandesos i pels atacs corsaris a les flotes americanes que es dirigien cap a la Península carregades d'or i de plata.

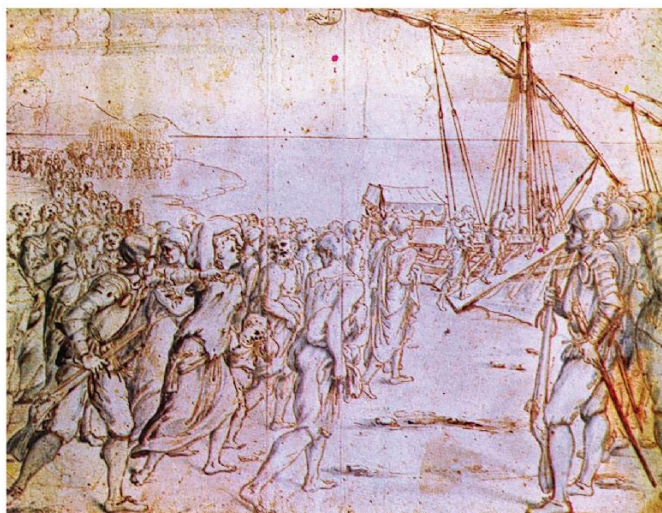

L'inici de la decadència

Què, qui, quan, on?

El regnat de **Felip III** (1598-1621) va coincidir amb una època de pau a Europa. Tanmateix, la monarquia hispànica va iniciar un lent procés de **decadència econòmica i política**. Van anar disminuint les arribades de metall preciós americà, cosa que va produir l'augment de l'endeutament de la monarquia, i la pressió fiscal va arribar a límits insostenibles a Castella. El rei va delegar els afers de govern en una persona de confiança, coneguda sota la denominació de **favorit**. Cal destacar, com a fet rellevant, l'**expulsió dels moriscos hispànics** (1609).

L'expulsió dels moriscos

Els moriscos eren els descendents dels musulmans peninsulars, que van ser obligats a convertir-se al cristianisme durant el primer quart del segle XVI. Sempre van constituir una minoria marginada, formada per camperols que vivien en condicions molt precàries. A Catalunya, eren pocs i vivien concentrats a les riberes dels rius Segre i Ebre. L'any 1609, Felip III va expulsar tots els moriscos de la Península, una mesura que va ser presa per raons polítiques, ja que es creia que podien donar suport als turcs i als berbers que feien incursions en el litoral mediterrani. Va afectar especialment València i Aragó, on el 26% i el 20%, respectivament, de la població era morisca.

Catalunya dins la monarquia dels Àustria

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

Catalunya dins la monarquia dels Àustria

1/5

El govern de Catalunya

Durant els segles XVI i XVII, el govern de Catalunya s'organitzava mitjançant dos tipus d'institucions: les que depenien directament del rei i les pròpies de Catalunya.

Com que la monarquia tenia el centre polític a Castella, per governar Catalunya es van crear dues institucions reials: el Consell d'Aragó i el virrei. El Consell d'Aragó, amb seu a la cort, estava format per súbdits de cadascun dels territoris de la corona d'Aragó i aconsellava el rei en les qüestions referides al seu govern. El virrei, que representava el rei a Catalunya, tenia unes atribucions molt reduïdes, ja que les lleis i les institucions pròpies de Catalunya en limitaven el poder. Les seves funcions principals eren mantenir l'ordre públic, comandar l'exèrcit i dirigir l'Administració reial a Catalunya.

L'Administració reial

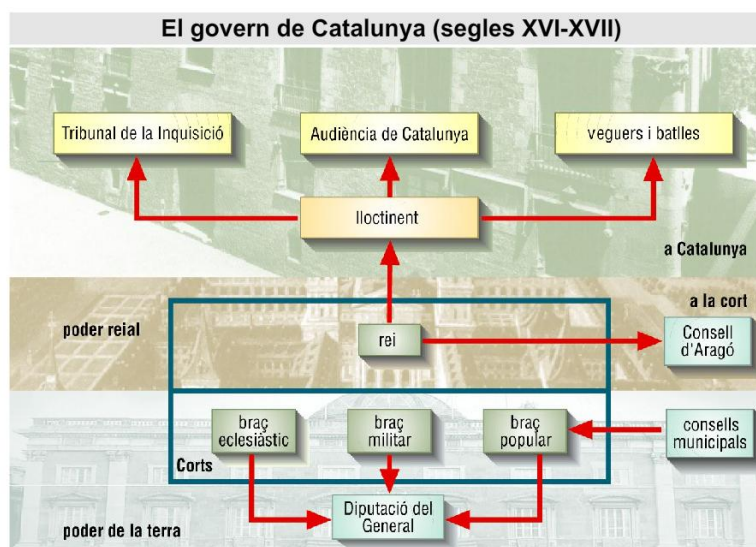
L'Administració reial estava formada per la Reial Audiència (màxima autoritat judicial i organisme assessor del virrei) i el mestre racional i la Batllia general, que administraven les finances reials i el cobrament dels impostos. Quant a l'Administració territorial, Catalunya estava dividida en vegueries (demarcacions territorials dirigides per un veguer, que tenia funcions administratives, judicials i policials) i en municipis, on un batlle representava el rei.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

Catalunya dins la monarquia dels Àustria

2/5

Les **institucions pròpies de Catalunya**, que limitaven el poder reial, eren les mateixes de la baixa edat mitjana. Les **Corts** no havien variat ni la composició (nobles, alts càrrecs eclesiàstics i burgesos de les trenta-una ciutats que tenien dret a ser representades en la institució), ni les funcions, ni el funcionament. El rei les convocava quan necessitava diners, i els estaments, abans d'aprovar la donació econòmica, feien peticions diverses i proposaven reformes legals. Des del 1479 fins al 1598 van ser convocades catorze vegades, però durant el segle XVII només dues, de manera que la legislació catalana no es va renovar durant aquest segle.

La **Generalitat** estava formada per tres diputats –un per cada estament de les Corts– i presidida pel diputat eclesiàstic. La institució va aprofitar l'absència del monarca per augmentar el seu poder i va assumir la representació de Catalunya davant del rei i del virrei. La seva força es derivava de la seva potència econòmica, ja que tenia rendes i impostos propis. Els diputats eren elegits cada tres anys mitjançant el sistema d'**insaculació**.

D'altra banda, tal com s'havia establert en temps de la baixa edat mitjana, totes les ciutats que depenien del rei tenien un sistema d'autogovern.

G insaculació

La societat i l'economia

La Catalunya dels segles XVI i XVII tenia totes les característiques socials i econòmiques pròpies d'una **societat de l'Antic Règim** (Unitat 11). La societat catalana s'estructurava en estaments i el **camp** es caracteritzava per la pervivència del règim senyorial, tal com havia establert la sentència arbitral de Guadalupe.

El **bandolerisme** va ser el fenomen més característic del món rural català dels segles XVI i XVII. Els bandolers actuaven en quadrilles, formades per persones d'extracció popular dirigides per un cap, que podia ser un noble, i es dedicaven als petits i grans robatoris, als segrestos per cobrar rescats i al contraban.

Les causes del bandolerisme estan relacionades amb l'empobriment de la societat catalana i amb la marginació del poder que patia la petita noblesa. Els encarregats de dirigir la persecució dels bandolers eren els virreis, però la seva tasca es veia entorpidida per la diversitat de jurisdiccions –nobiliàries i eclesiàstiques– i per les lleis i autoritats pròpies de Catalunya, que no acceptaven les intromissions dels agents de l'autoritat reial. La política dels virreis alternava la repressió –que podia acabar en execucions– i l'oferiment d'amnisties. Durant el segle XVII, alguns bandolers –Perot Rocaguinarda i Joan de Serrallonga, sobretot– van gaudir d'una gran popularitat.

Pel que fa a l'**economia**, cal destacar la preeminència del sector agrícola. Catalunya es va recuperar lentament de la greu crisi de la baixa edat mitjana. Els comerciants catalans no podien comerciar directament amb Amèrica, ja que ho havien de fer des del port de Sevilla, però el poc dinamisme de l'economia catalana explica la nul·la participació en el comerç americà. Pel que fa a la vida urbana, les **principals ciutats** de Catalunya eren Barcelona, Perpinyà, Girona, Lleida, Tortosa, Tarragona, Vic i, posteriorment, també Mataró i Manresa.

El govern de les ciutats

Els tres grups que formaven la societat urbana –gran burgesia, mercaders, i botiguers i menestrals– tenien el dret de participar, en graus diferents, en el govern de les ciutats. A la majoria de localitats hi havia un gran consell, format per representants dels tres grups, i tres càrrecs executius, elegits anualment per insaculació. A Barcelona, el Consell de Cent estava format per 16 nobles, 32 ciutadans honrats –gran burgesia–, 32 mercaders, 32 artistes –mestres dels gremis més prestigiosos– i 32 menestrals. L'executiu estava format per cinc consellers –un noble, dos ciutadans honrats, un mercader i un artista o menestral– amb alternança anual; un d'ells, sempre ciutadà honrat, era el conseller en cap.

Què, qui, quan, on?

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La decadència hispànica i la revolta catalana 1/5

Felip IV i el projecte polític d'Olivares (1621-1640)

Durant el regnat de **Felip IV** (1621-1665) es van trencar les relacions entre les classes dirigents de Catalunya i la monarquia. El desencadenant del conflicte va ser la política del **comte duc d'Olivares**, favorit del monarca. Olivares es va proposar restablir la potència imperial hispànica i va iniciar una política exterior agressiva, que es va concretar en la participació en la guerra dels Trenta Anys. Però per tirar endavant el seu projecte calia l'aportació econòmica de tots els territoris de la monarquia, ja que fins llavors Castella havia assumit gairebé tot l'esforç fiscal, i també els beneficis. Per aconseguir aquest objectiu, el comte duc es proposava imposar les lleis castellanes, que afavorien més el poder reial, a la resta de territoris. Les idees d'Olivares es van concretar en el projecte anomenat **Unión de Armas**, que consistia a crear un exèrcit permanent de 140.000 soldats, finançats per tots els territoris en funció de la seva població i riquesa. Catalunya havia d'aportar-hi 16.000 soldats.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La decadència hispànica i la revolta catalana 2/5

El 1626 es reuniren les **Corts catalanes**, presidides pel rei. Els estaments representats a les Corts van presentar un gran nombre de queixes i reivindicacions i es van negar a finançar el nou exèrcit. El rei va marxar de Catalunya i les Corts van quedar suspeses fins al 1632, data en què tampoc no es va arribar a cap acord. El 1635, la monarquia hispànica va entrar en **guerra amb França** i Olivares va enviar un exèrcit a Catalunya, creient que era la gran oportunitat de forçar la participació catalana en la guerra.

La Unión de Armas

	Nombre d'homes
Catalunya	16.000
Aragó	10.000
València	6.000
Castella i les Índies	44.000
Portugal	16.000
Nàpols	16.000
Sicília	6.000
Milà	9.000
Flandes	12.000
Illes del Mediterrani i de l'Atlàntic	6.000

La guerra amb França va continuar fins al 1659, quan es va signar la **pau dels Pirineus**, per la qual els territoris ultrapirineus de Catalunya –el Rosselló, el Conflent, el Vallespir i la meitat nord de la Cerdanya– van passar a França. D'aquesta manera, Catalunya perdia una part important del territori i, a més, la seva segona ciutat: Perpinyà.

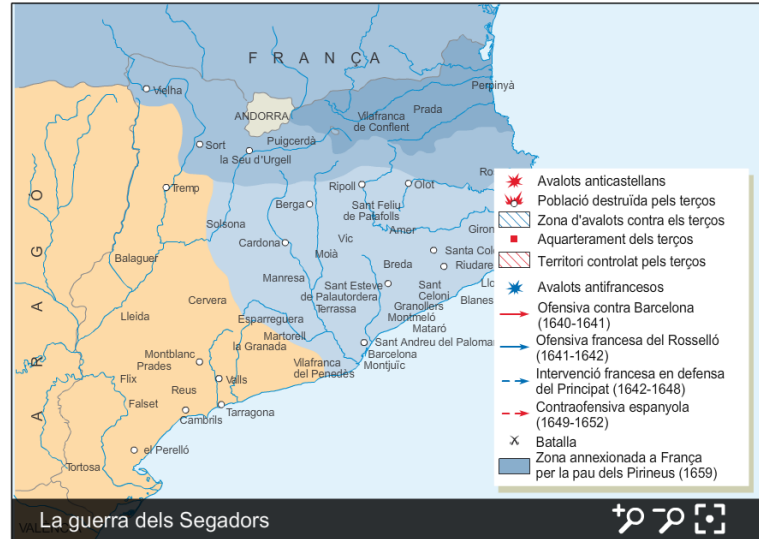

La guerra dels Trenta Anys

Aquest conflicte bèl·lic es va iniciar per raons religioses i polítiques a l'Imperi germànic, i es va generalitzar per tot Europa. S'hi dirimia l'hegemonia política i militar europea, i hi van participar diverses potències: Àustria i la monarquia hispànica, d'una banda; Dinamarca, Suècia, els Països Baixos i França, de l'altra. L'any 1643 (batalla de Rocroi) l'exèrcit francès va derrotar les tropes hispàniques. La guerra es va acabar amb la pau de Westfàlia (1648), tot i que l'enfrontament entre França i la monarquia hispànica es va prolongar fins al 1659. Com a conseqüència del conflicte, França va assolir l'hegemonia al continent.

Què, qui, quan, on?

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya 1/6

El canvi de dinastia

L'època de **Carles II** (1665-1700) es va caracteritzar per l'absència de tensions entre les autoritats de Catalunya i la monarquia, i per un important creixement econòmic al Principat. L'any 1700, Carles va morir sense descendència i es va plantejar el problema de la successió. La importància territorial de l'Imperi hispànic feia que la qüestió interessés les potències europees. França donava suport a **Felip d'Anjou**, nét de Lluís XIV, mentre que Àustria i Anglaterra, que temien un enfortiment excessiu de França, ho feien a l'arxiduc **Carles**, segon fill de l'emperador d'Àustria.

El mateix any 1700, es va implantar la dinastia dels Borbó a la monarquia hispànica: **Felip V** (1700-1746), designat successor per Carles II, va ser coronat rei a Madrid. Però el 1702, Àustria, Anglaterra, els Països Baixos i Portugal van signar un acord (**Gran Aliança de la Haia**) per enfrontar-se a França i situar Carles d'Àustria en el tron hispànic.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya 2/6

La guerra de Successió (1702-1714)

La guerra de Successió de la monarquia hispànica va enfrontar les principals potències europees, però també va ser una **guerra civil** dins la mateixa monarquia, perquè Castella va donar suport a Felip V, i la corona d'Aragó, a l'arxiduc Carles. L'any 1705, els **austriacistes** catalans van signar amb Anglaterra el **pacte de Gènova**, segons el qual Catalunya es comprometia a revoltar-se a favor de l'arxiduc Carles i rebria d'Anglaterra, a canvi, ajut militar i el compromís de defensar l'ordenament constitucional català. El mateix any, Carles va poder entrar a Barcelona, amb un ampli suport popular, i va ser proclamat rei de la monarquia hispànica, amb el nom de Carles III. També a Aragó i a València els austriacistes van ser majoritaris. Quedava clar que Catalunya i la corona d'Aragó no es volien separar de la monarquia hispànica, però defensaven una opció política i successòria diferent de la representada per Felip de Borbó.

 austriacista

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya 3/6

La guerra a Europa era favorable a les potències aliades, però a la Península, tot i les diferents alternatives, la balança es decantava pel bàndol castellanofrancès. L'any 1707 (**batalla d'Almansa**) les tropes de Felip V van ocupar Aragó i València, van abolir-ne totes les institucions i van imposar-hi les lleis castellanes. El 1708, les tropes de Felip V van ocupar Lleida i Tortosa i, el 1711, Girona.

La situació internacional va canviar l'any 1711, quan l'arxiduc Carles, després de la mort del seu germà, va esdevenir emperador d'Àustria. A partir d'aleshores, les potències europees van iniciar les negociacions per acabar el conflicte i, el 1713, van signar el **tractat d'Utrecht**.

i El tractat d'Utrecht

L'any 1713, a la ciutat holandesa d'Utrecht, França, la monarquia hispànica de Felip V i els signants de la Gran Aliança de la Haia van firmar la pau. Els aliats van evacuar Catalunya i totes les potències van reconèixer Felip V com a rei hispànic, a canvi que ni ell ni els seus descendents no poguessin ocupar el tron de França. A més, la monarquia hispànica va perdre els seus territoris europeus: Flandes, Luxemburg, el Milanesat, Nàpols i Sicília van passar a Àustria, i Sardenya, al regne italià de la Savoia; la Gran Bretanya va obtenir avantatges en el comerç americà i va veure confirmada l'ocupació de Gibraltar i de l'illa de Menorca, que no va tornar a Espanya fins l'any 1783.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya 4/6

L'any 1714, quan només Barcelona i Cardona eren lliures del domini filipista, les autoritats catalanes, reunides en **junta de braços**, van votar la continuació de la resistència. L'**11 de setembre de 1714**, després d'un llarg setge i d'una resistència heroica dirigida per **Rafael Casanova**, Barcelona es va rendir i les tropes castellanofranceses van entrar a la ciutat. A l'illa de Mallorca la resistència antifilipista es perllongà durant uns quants mesos, fins que el juliol de 1715 l'exèrcit de Felip V entrà a Palma de Mallorca.

G junta de braços

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya

La centralització: la Nova Planta

Felip V **va abolir totes les institucions** catalanes –les Corts, la Generalitat, el Consell de Cent de Barcelona, etc.– i va imposar a Catalunya l'absolutisme i la legislació castellana. D'aquesta manera, Espanya es convertia en un **estat centralitzat i unificat**, en el qual s'imposaven les lleis i les institucions de Castella.

Per tal d'assegurar el seu domini sobre la ciutat, Felip V féu bastir una imponent fortalesa, la Ciutadella, per a la construcció de la qual es van haver d'enderrocar una part dels habitatges del barri de la Ribera.

i La repressió borbònica

Després de la derrota de 1714, les tropes de Felip V es van establir a Catalunya com a força d'ocupació, de control i de repressió. Per controlar la ciutat de Barcelona, es va bastir la fortalesa de la Ciutadella. La construcció d'aquest recinte militar va comportar l'enderrocament d'una part del barri popular de la Ribera i la creació d'un nou barri per tal de poder-hi encabir la gent desplaçada: la Barceloneta. El català va ser bandejat de l'Administració. A més, totes les universitats catalanes van ser suprimides. Per substituir-les, es va crear la Universitat de Cervera, que va contribuir a castellanitzar els sectors culturals del país.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479

La guerra de Successió i la fi de l'autogovern de Catalunya

El **decret de Nova Planta** (1716) establia una nova estructura política. L'encapçalava el **capità general**, que era la màxima autoritat política i militar, nomenada pel rei, i que comptava amb l'assessorament de la **Reial Audiència**. D'altra banda, Catalunya quedava dividida en **corregiments**, mentre que Barcelona era governada per regidors nomenats pel monarca. El **castellà** va ser imposat com a única llengua oficial. I, pel que fa als aspectes econòmics, es va implantar un nou impost únic, el **cadastre**, molt oneros.

cadastre

corregiment

Què, qui, quan, on?

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

la REVISTA: Els bandolers

1/5

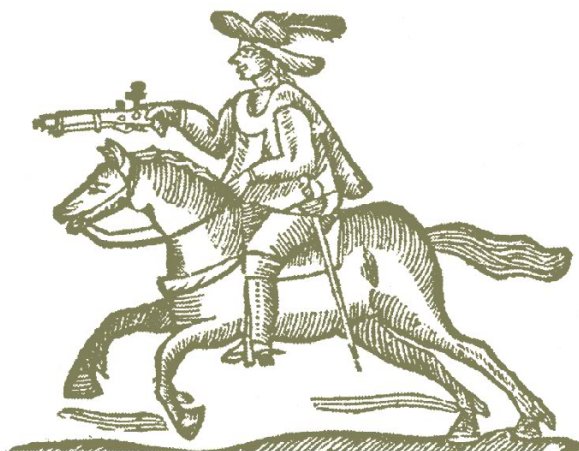

Dues vides paral·leles

Perot Rocaguinarda i Joan de Serrallonga van ser els dos bandolers més populars del segle XVII. El seu record va ser magnificat i mitificat per la literatura posterior.

Perot Rocaguinarda (1582 - després del 1635)

Perot Rocaguinarda va néixer a Oristà (Osona) l'any 1582, en el si d'una família rural benestant. Com que no era l'hereu —era el cinquè de set germans—, va marxar de casa seva i des de molt jove es va integrar en quadrilles de bandolers que actuaven prop de Vic. L'any 1602 organitzà la seva pròpia quadrilla, formada per camperols que miraven de subsistir amb els

A partir del 1607, Rocaguinarda va passar a ser un bandoler famós i es va convertir en un malson per a les autoritats reials, encapçalades pel virrei, que van organitzar uns grups armats per perseguir-lo.

A Catalunya hi havia dues faccions de bandolers, els nyerros i els cadells, formades per afinitats familiars, personals i clientelars, i que estaven contínuament enfrontades. Rocaguinarda sempre va formar part de la facció dels nyerros, cosa que li donava la protecció de nobles i eclesiàstics afectes a aquest grup. Va actuar a Osona (Vic), la Garrotxa (Olot i Camprodon), el Ripollès (Ripoll), la Cerdanya (Puigcerdà), el Berguedà (Berga), el Bages, el Vallès (Granollers) i, esporàdicament, a la Conca de Barberà.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

la REVISTA: Els bandolers

2/5

Des del 1607 fins al 1611 es va dedicar al bandolerisme amb la seva nombrosa quadrilla, va participar en les disputes entre nyerros i cadells, va ser contractat per senyors nyerros per resoldre conflictes amb altres senyors o amb les autoritats reials i es va enfrontar amb les forces del virrei. Cal destacar, però, que mai no va actuar contra l'Església, a causa de les seves conviccions religioses i, a més, pel fet que diverses vegades es va beneficiar de la protecció de la jurisdicció eclesiàstica, que restava fora del domini reial i senyorial.

Durant l'any 1608, amb una quadrilla que ultrapassava el centenar d'homes, va controlar el camí ral de Barcelona a Girona, on va assaltar molts forasters rics que hi passaven. També es va dedicar als segrestos, tot i que només maltractava o cometia delictes de sang amb els qui el perseguien o denunciaven.

L'any 1609, es va accentuar la persecució i Rocaguinarda es va veure obligat a refugiar-se al bosc. Aleshores es va dedicar a robar masies, i el virrei es va decidir a oferir una recompensa per a qui el capturés. Durant l'any 1610, la persecució de les autoritats el va obligar a desplaçar-se constantment i alguns membres destacats de la seva quadrilla van ser capturats i executats.

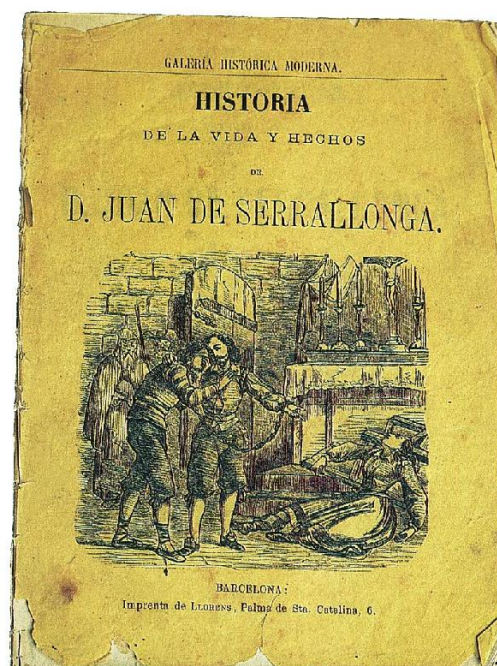

El 1611, va aconseguir l'indult reial a canvi d'entrar al servei del rei. Amb la seva quadrilla, es va traslladar a Nàpols com a capità dels terços reials. No sabem quan va morir.

La seva memòria va ser conreada més per la literatura que no pas per la tradició oral. El rector de Vallfogona li va dedicar un sonet i Cervantes, al Quixot, ens el presenta com un bandoler honorable i generós.

Joan de Serrallonga (1594-1634)

Joan Sala i Ferrer, àlies *Serrallonga*, va néixer l'any 1594 en un mas de Viladrau (Osona). Era el cinquè de nou germans d'una família benestant vinguda a menys. El 1618 es va casar amb Margarida Tallades, pubilla del mas Serrallonga, de Querós. Inicialment va participar, amb alguns dels seus germans, en petits robatoris, però l'any 1622 la delació d'un veí –al qual va assassinar– el va empenyer a posar-se fora de la llei.

Durant els primers anys es dedicava a alternar les accions delictives –robatoris, segrestos, accions de càstig a delators, enemics o víctimes que es resistien, i assassinats– amb les estades al mas de la seva muller, on treballava la terra. En aquesta època disposava ja de molta popularitat i del suport d'alguns nobles de la facció dels nyerros.

A partir de 1627 va actuar en els mateixos llocs que Rocaguinarda i es va convertir en el bandoler més important i popular de Catalunya. Va ser perseguit pel duc de Cardona i hagué de fugir a França (1630). Després que gran part de la seva quadrilla fos empresonada, va tornar a Catalunya i va trobar el suport de pagesos i pastors pobres. Dins la seva quadrilla va adquirir molta popularitat la seva amant, Joana Massissa.

Finalment, a finals de 1633 fou delatat i detingut al mas Agustí de Santa Coloma de Farners. El gener de 1634, després que Joana Massissa fos perdonada en confessar les accions delictives del bandoler durant els darrers quinze mesos, va ser executat amb molta crueltat a Barcelona.

Aquesta fi tan dramàtica va accentuar la popularitat de la seva figura i diversos escriptors catalans i castellans van idealitzar-lo. El seu record va ser magnificat pel cançonero, els balls populars i els romanços de cec. A més, a mitjan segle XIX, l'escriptor i historiador Víctor Balaguer ressuscità i refermà la seva llegenda i el va convertir en un heroi patriòtic i liberal. Finalment, tota aquesta llegenda va arribar a confondre's amb la seva vida real.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

EL QUE HEM APRÈS

1/3

- » La monarquia hispànica es va formar amb la unió dinàstica de Castella i la corona d'Aragó.
- » Durant els segles XVI i XVII, els reis de la monarquia hispànica pertanyien a la dinastia dels Àustria.
- » Carles I va regnar sobre un gran imperi, amb territoris a la península Ibèrica, a Europa i a Amèrica.
- » Felip II va heretar tots els territoris del seu pare, excepte Àustria.
- » Durant el regnat de Felip III es va iniciar la decadència de la monarquia hispànica.

12 Catalunya i la monarquia hispànica (1479-1716)

EL QUE HEM APRÈS

2/3

- » Catalunya va conservar les seves institucions, que provenien de l'època medieval.
- » La Generalitat va assumir la representació institucional de Catalunya.
- » El fenomen més característic del camp català durant els segles XVI i XVII va ser el bandolerisme.
- » El comte duc d'Olivares, favorit de Felip IV, volia que tots els territoris de la monarquia contribuïssin a les despeses que comportava el manteniment de l'Imperi hispànic.
- » La revolta catalana de 1640 va tenir un caràcter social (per les protestes dels pagesos per la seva situació) i un caràcter polític (per les protestes de les institucions catalanes contra la política del rei hispànic).

- » Després de la guerra dels Segadors, Catalunya va perdre els seus territoris ultrapirinencs.
- » A la guerra de Successió, que es va desenvolupar a gran part d'Europa, es van enfrontar els partidaris del francès Felip d'Anjou i els de l'arxiduc d'Àustria, Carles.
- » Dins la monarquia hispànica, Castella va donar suport a Felip, i la corona d'Aragó, a Carles.
- » Mallorca va ser el darrer reducte de resistència contra Felip V.
- » Després de la derrota de l'11 de setembre de 1714, Catalunya va perdre totes les seves institucions i va quedar sotmesa al poder absolut del monarca espanyol.

Activitats de la unitat

12

Catalunya i la monarquia hispànica (1479

Activitats de la unitat

Activitats de reforç

Activitats d'ampliació

1. Els Reis Catòlics i la unió dinàstica
2. La monarquia hispànica a Europa
3. L'Imperi universal de Felip II
4. Barcelona a mitjan segle XVI
5. L'expulsió dels moriscos
6. Alguns personatges de l'època (I)
7. Alguns personatges de l'època (II)
8. El decret de Nova Planta de Catalunya
9. El govern de Catalunya abans i després de 1714
10. La fi de l'Estat català

Aprenç a fer... Analitzar una font primària

12

Catalunya i la monarquia hispànica (1479

Aprenç a fer... Analitzar una font primària

En el curs anterior vam aprendre a distingir les fonts primàries i les secundàries. Ara ens centrarem en les fonts primàries i aprendrem a analitzar i entendre millor un document. Aquests són els passos que cal seguir:

- a) S'ha de llegir atentament el text i buscar al diccionari les paraules desconegudes.
- b) Hem de fixar-nos en la data del document i conèixer què passava en aquell moment en el lloc on va ser escrit.
- c) Cal buscar informació sobre l'autor i sobre el destinatari del document.
- d) Haurem d'establir quina és la idea principal del document.
- e) Dividirem el text en paràgrafs i intentarem entendre què es diu en cadascun d'ells.
- f) Caldrà explicar amb paraules pròpies el contingut de cada paràgraf.
- g) Finalment, contrastarem allò que diu el text amb allò que va passar en realitat.

[OBRE EL TEXT](#)

Activitats

GLOSSARI

TEIDEDIGITAL

Partidari de l'arxiduc Carles durant la guerra de Successió. A Catalunya eren anomenats també *vigatans*, i al regne de València, *maulets*. El terme es contraposa a *filipista* i, en llenguatge popular, a *botifler* o *botifarra*, noms que rebien els partidaris de Felip V.

Catalunya i la monarquia hispànica
(1479-1716)

alcabala

austriacista

cadastre

corregiments

insaculació

junta de braços

territoris de jurisdicció senyorial